

Üniversiteye Hazırlanan Gençlerde Ziraat Fakültesi Algısı ve Bu Algıya Etki Eden Faktörler

Fikret Harun AÇIL¹

İsmet BOZ²

ismetboz@ksu.edu.tr

¹Yüksek Lisans Öğrencisi KSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş

²Prof. Dr. KSÜ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Kahramanmaraş

Özet

Ziraat fakültelerine giriş puanları diğer birçok fakülteye göre daha düşüktür. Bu durum ziraat fakültelerine olan talebin düşük olduğunu göstermektedir. Akademik performansı düşük olan öğrencilerin ziraat fakültelerini tercih etmesi bu fakültelerde yapılacak olan bilimsel ve akademik çalışmalarını doğrudan etkilemektedir. Bu çalışma Kahramanmaraş İli'nde faaliyet gösteren düz liseler, meslek liseleri, Anadolu liseleri ve fen liseleri son sınıfta okumakta olan öğrencilerin Lisans Yerleştirme Sınavında (LYS) ziraat fakültelerini tercih etme durumları ve bu tercihte etkili olan özellikleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırma verileri Cochran Örnekleme yöntemiyle seçilen 384 öğrenci ile yüz yüze yapılan anketlerden elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre ziraat fakültelerinin tercih edilmemesinde en önemli faktörler özel sektörde iş olanaklarının ve prestijinin düşük bir meslek olarak görülmesidir. Ziraat fakültelerinin tercih edilmesinde etkili olan en önemli faktörler ise; öğrencilerin kendilerini tarımsal konularda yeterli görmesi ve ziraat fakültelerinden mezun olmanın daha kolay görülmesidir. Ziraat fakültesi tercihi ile mezun olunan okul türü arasında önemli bir bağıntı bulunmuşken, fakülte tercihi ile dershaneye gidilen yıl sayısı ve not ortalaması değişkenleri arasında ise negatif ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ziraat Fakültesi, Meslek Seçimi, Lise Son Sınıf Öğrencileri, Üniversite Sınavına Hazırlık, Algı

Abstract

Entrance exam scores for agricultural faculties are relatively lower than many other faculties. This situation shows that there is relatively lower demand for agricultural faculties. Those students who have lower academic performance, of course influence scientific and academic work performed at college level. The primary purpose of this study was to investigate factors influencing students' perceptions towards selecting agricultural faculties in the University Entrance Exam among regular high schools, vocational high schools, Anatolian high schools, and science high schools in Kahramanmaraş province. Data were collected by administering a questionnaire to a sample of 384 high school students, drawn by Cochran's sample size determination formula. Research results showed that the most influential factors that cause students not to select faculty of agriculture are low possibility of finding employment in private sector and lower level of prestige as compared to other faculties. On the other hand, the most effective factors that cause high school students to select faculty of agriculture are their positive tendency towards agricultural activities and relatively easiness of graduation. There was a statistically significant association between the variables selecting faculty of agriculture and type of the school being attended. Selection of faculty of agriculture was also negatively correlated with the variables years attended to private preparatory schools and grade point average of students.

Keywords: Faculty of Agriculture, Choice of Occupation, Senior High School Students, Preparation for the University Entrance Exam, Perception

1. Giriş

Ziraat fakülteleri cumhuriyetin kuruluşundan günümüze ülkemizin tarımsal ve kırsal kalkınması için önemli roller üstlenmiştir. Öncelikle kamu kesiminin merkez ve taşra teşkilatlarında ihtiyaç duyduğu ziraat mühendisleri bu fakültelerde eğitim almaktadır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın çeşitli birimlerinde istihdam edilen ziraat mühendisleri gerek tarım politikalarının oluşturulmasında gerekse uygulanmasında önemli görevler üstlenmektedir. Bu görevler tarımla ilgili teknik konuları içerebildiği gibi idari konuları da içermektedir. Şöyle ki ; araştırma kuruluşlarında yeni tohumlukların geliştirilmesi, adaptasyon çalışmaları, verimi yüksek hayvan ırklarının geliştirilmesi, melezleme, ürün miktarı ve kaliteyi artırıcı faaliyetler ziraat mühendislerinin üstlendiği görevlerin teknik boyutunu oluşturmaktadır. Diğer taraftan çiftçilerin örgütlenmesi, kırsal alana yönelik çeşitli programların planlanması ve yürütülmesi, çiftçi katılımının sağlanması, bakanlığın kırsal halkla ve diğer kurumlarla koordinasyonunun sağlanması gibi konular daha çok idari görevleri içermektedir.

Ziraat mühendisleri kamu sektörü dışında özel sektörde çalışarak da ülkemiz tarımına hizmet etmektedir. Ülkemizde tarımsal işletme büyüklüğü gittikçe artmaktadır. Küçük işletmelerin küreselleşme sürecinde oluşan rekabet koşullarına ayak uydurmaları pek kolay görülmemektedir. Tarım işletmelerinin değişen rekabet koşullarına ayak uydurabilmesi için modern teknolojileri uygulaması ve bunu yapmak için de bilgi ve deneyimi ileri düzeyde olan ziraat mühendislerini istihdam etmesi gerekmektedir. Ayrıca Türk Tarımının Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına uyumunda tarımsal danışmanlık sisteminin önerilmesi, her çiftçinin bir ziraat mühendisi veya veteriner hekimden danışmanlık hizmeti almasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilik ziraat fakültelerine ve bunlardan mezun olacak ziraat mühendislerine duyulan ihtiyacı gelecekte de devam edeceğini göstermektedir.

Kamu ve özel sektör dışında kendi adına ve hesabına bir tarım işletmesine sahip olmak; modern tarım teknolojilerini uygulayarak üretim, işleme ve pazarlama faaliyetlerinde bulunmak da birçok ziraat fakültesi mezununun hedefleri arasındadır. Özellikle kırsal kökenli olan ve ailesi tarımla uğraşan öğrencilerin bu yöndeki hedefleri daha belirgindir. Tarım işletmecilerinin ziraat fakültesi mezunu olması kuşkusuz tarımın geleneksel metotlardan kurtarılarak modern teknolojilere ayak uydurmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda yine ziraat fakültelerinin önemi ve ülke kalkınmasındaki rolleri gelecekte de devam edecektir.

Ziraat fakültelerinin ülke kalkınmasındaki yadsınılmaz önemine rağmen, fakülte sayısı, fakültelerde yer verilen bölümler, mezun sayısı, eğitimin müfredatı, eğitim kalitesi, uygulama olanakları ve mezunlara yönelik istihdam politikaları sürekli eleştirilmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında en saygın mesleklerden biri olarak görülen ziraat mühendisliği, üniversite giriş sınavlarında tıp fakülteleri ayarında puan almayı gerektirmekteydi. Gerek yeni fakülte kurulmasında ulusal açıdan bir planlamanın yapılmaması gerekse politik yaklaşımlar birçok ilde yeni fakültelerin kurulmasına neden olmuş, 1990'lara gelindiğinde mezun sayısı kamu sektöründe ihtiyaç duyulan ziraat mühendisi sayısını aşmaya başlamıştır. Bu nedenle dünyada ilk kez ziraat fakültelerinden mezun olduktan sonra iş bulamayan mühendisler örgütlenecek İşsiz Ziraat Mühendisleri Derneği'ni kurmuştur. Mezun sayısı ve yeni fakültelerin açılması sürekli artmış; artan sosyal baskı nedeniyle belirli dönemlerde hükümetler ziraat mühendislerini Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmen olarak istihdam edilmeye başlamıştır. İki bin yıldan sonra kamu sektöründe istihdam edilen ziraat mühendisi sayısında önemli bir artış olmuştur. Daha önceleri birçok ilçede ziraat mühendisi bulunmazken günümüzde bu rakam her ilçede neredeyse onlarca rakama ulaşmıştır. Kamu sektörü ve özel sektörde istihdam edilen ziraat mühendislerinin yanı sıra 2006 yılında çıkarılan Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikten sonra üretici örgütleri de tarım danışmanı olarak ziraat mühendisi istihdam etmeye başlamıştır. Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen ziraat fakültelerinin eğitim sistemi sık sık değiştirilmekte ve gün geçtikçe yeni fakülteler açılmaktadır. Yine son birkaç yılda ziraat fakültesine giriş puanlarında hafif bir yükselme olmasına bu fakülteler hala lise mezunları tarafından öncelikli olarak tercih edilen fakülteler arasında değildir.

Bu çalışmanın genel amacı Kahramanmaraş İli'nde üniversite sınavına girecek gençlerin ziraat fakültesi konusundaki düşüncelerini belirlemek bu fakültenin tercih edilmesine etkili olan faktörleri ortaya çıkarmaktır. Daha özel bir anlatımla araştırmanın amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1. Öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek
2. Ziraat fakültesinin tercih edilmemesi üzerine etkili faktörleri belirlemek
3. Ziraat fakültesinin tercih edilmesi üzerine etkili olan faktörleri belirlemek
4. Seçilen demografik değişkenlerle ziraat fakültesini tercih etme değişkeni arasında olası bağıntı ve ilişkileri ortaya çıkarmak

Araştırma sonuçlarının eğitim planlayıcılarına, politikacılara ve araştırmacılara yararlı bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle liseden başarılı öğrenci çekmek isteyen ziraat fakültelerinin izleyebileceği tanıtım faaliyetlerinde araştırma bulgularından yararlanılması son derece yararlı olacaktır.

2. Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini Kahramanmaraş İli'nde faaliyet gösteren düz liseler, meslek liseleri, Anadolu liseleri ve fen liseleri son sınıfında okumakta olan ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan Lisans Yerleştirme Sınavına (LYS) girecek öğrencilerle yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Anket yapılan öğrenci sayısı, Cochran örnek belirleme formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Hesaplama araştırmada kullanılan 5 ölçekli Likert-tipi veri toplama anketi esas alınmıştır. Çalışılan güven aralığı %95 ve ($\alpha=0,05$) hata sınırı ise 0.02 olarak kabul edilmiştir. Bu veriler ışığında anket yapılan denek sayısı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmıştır:

$$N_0 = \frac{t^2 s^2}{d^2}$$

$$N_0 = \frac{(1.96)^2 (1)^2}{(0.02 \times 5)^2}$$

$$N_0 = \frac{3.8416 \times 1}{d^2}$$

$$N_0 = 384$$

Formülde; t = kabul edilen alfa derecesine karşılık gelen t- cetvel değeri; s = Likert-tipi sorularda ölçek değerlerinin standart sapması; d = kabul edilen hata sınırı ile Likert-tipi ölçek genişliğinin çarpımından elde edilen katsayıyı göstermektedir. Örnek büyüklüğü olarak hesaplanan 384 rakamı araştırmada anket yapılan toplam öğrenci sayısını oluşturmuştur. Bu rakam Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden elde edilen farklı liselerdeki son sınıf öğrencileri

sayılarına oranlanarak her bir liseden anket yapılan öğrenci sayısı belirlenmiştir. Buna göre ilde faaliyet gösteren düz liselerden 123, meslek liselerinden 83, Anadolu liselerinden 133 ve fen liselerinden 45 öğrenci olmak üzere toplam 384 öğrenci ile anket yapılmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan anket konuyla ilgili çeşitli araştırmalar göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Anketin bilimsel geçerliliği (validity) araştırmacılar tarafından oluşturulan dört kişilik bir uzmanlar paneliyle sağlanmıştır. Güvenirliliği (reliability) yapılan anketlerdeki Likert-tipi sorulara uygulanan Cronbach alfa içsel tutarlılık katsayısı kullanılarak hesaplanmış ve ziraat fakültesini tercih etmeyecek öğrencileri böyle davranmaya sevk etmesi olası görülen 15 faktör için %86,6; ziraat fakültesini tercih edecek öğrencileri böyle bir davranışa teşvik etmesi olası görülen 13 faktör için ise %80,4 olarak hesaplanmıştır. Likert-tipi soruları öğrenciler beş saktan birini aşağıdaki gibi seçerek yanıtlamışlardır: 5 = Kesinlikle Katılmıyorum, 4 = Katılmıyorum, 3 = Kararsızım, 2 = Katılıyorum, 1 = Kesinlikle Katılıyorum. Verilerin analizinde ferkans, yüzde, ortalama ve standart sapmalardan oluşan tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Veri değerlendirme işlemi SPSS Version 19 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3. Araştırma Bulguları ve Tartışma

Araştırma bulguları amaçlar doğrultusunda verilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın birinci amacı; deneklerin demografik özelliklerini belirlemek olup bu amaçla toplanan veriler Çizelge 1’de sunulmuştur. Çizelgeden deneklerin %34,6’sının Anadolu lisesi, %32’sinin düz lise, %21,6’sının meslek lisesi ve %11,7’sinin fen lisesi öğrencisi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %74,2’si sayısal %25,8’i de eşit ağırlıktan sınava girecektir. Katılımcılar cinsiyet olarak %51 erkek, %49 kızlardan oluşmaktadır. Ailelerin yaklaşık dörtte biri aylık 1000 TL’nin altında, yarısından fazlası da 2000 TL’nin altında bir gelire sahiptir. Ailelerin büyük çoğunluğu (%66,7) şehirde ikamet etmektedir. Öğrencilerin babaları ağırlıklı olarak memur, işçi ve esnaf; anneleri ise ev hanımıdır. Öğrencilerin önemli bir çoğunluğu (%81,8) dershaneye gitmiş olup yaklaşık dörtte üçü bir yıldan daha fazla bir süre ile dershaneye gitmiştir. Ziraat fakültelerinin eşit ağırlık puanıyla da öğrenci aldığı bilinenlerin oranı oldukça düşüktür (%26). Yine lisans yerleştirme sınavında ziraat fakültesini tercih edeceğini söyleyenlerin oranı da oldukça düşüktür (%23,4). Son olarak öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin not ortalaması 60 ile 90 arasında değişmektedir.

Araştırmanın ikinci amacı deneklerin ziraat fakültesini tercih etmemesi üzerine etkili olan faktörleri belirlemek olup bu faktörler önem düzeyine göre sıralanarak Çizelge 2’de sunulmuştur. Araştırmada öncelikle deneklere ziraat fakültesini tercih edip etmeyecekleri sorulmuş ve daha sonra bu fakülteyi tercih etmeyeceklerini belirtenlere ilave sorular sorarak bunun nedenleri araştırılmıştır. Ziraat fakültesini tercih etmeyeceğini belirten 279 (%72,4) öğrenciye ankette yer verilen ve ziraat fakültesini tercih edilmemesinde etkili olabileceği düşünülen 15 faktör beşli Likert ölçeğiyle sorulmuş ve her birinin ortalama ve standart sapması hesaplanmıştır. Ortalamaların yorumlanmasında aşağıdaki yorumlama ıskalası geliştirilmiştir: Ortalama 1.00-1.49 arası = Kesinlikle Katılmıyorum (KKtm), 1.50-2.49 arası = Katılmıyorum (Ktm), 2.50-3.49 arası = Kararsızım (Krz), 3.50-4.49 arası = Katılıyorum (K) ve 4.50-5.00 arası = Kesinlikle Katılıyorum (KK). Bu ıskalaya göre denekler, araştırmada yer verilen 15 faktörden tamamında kararsız kaldıkları anlaşılmaktadır. Ortalaması en yüksek çıkan üç faktör, ziraat mühendislerinin özel sektörde çalışma olanaklarının sınırlılığı, prestiji düşük bir meslek olarak görülmesi ve iş bulma konusunda karşılaştıkları güçlüklerdir. Ortalaması en düşük çıkan üç faktör ise öğrenci yeteneklerinin ziraat mühendisliği mesleğine uygun olmaması, rehber öğretmenlerinin buna sıcak bakmaması ve tarım işleriyle uğraşmanın pek sevilmemesidir. Ancak bütün faktörlerin “Kararsızım” kategorisinde çıkması öğrencileri ziraat fakültesini tercih etmemeye motive eden önemli bir faktörün olmadığını göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü amacı deneklerin ziraat fakültesini tercih etmesi üzerine etkili olan faktörleri belirlemek olup bu faktörler önem düzeyine göre sıralanarak Çizelge 3’te sunulmuştur. Araştırmada öncelikle deneklere ziraat fakültesini tercih edip etmeyecekleri sorulmuş ve daha sonra bu fakülteyi tercih etmeyeceklerini belirtenlere ilave sorular sorarak bunun nedenleri araştırılmıştır. Ziraat fakültesini tercih edeceğini belirten 90 (%23,4) öğrenciye ankette yer verilen ve ziraat fakültesini tercih edilmesinde etkili olabileceği düşünülen 13 faktör beşli Likert ölçeğiyle sorulmuş ve her birinin ortalama ve standart sapması hesaplanmıştır. Ortalamaların yorumlanmasında yukarıda bahsedilen yorumlama ıskalası kullanılmıştır. Bu ıskalaya göre denekler, araştırmada yer verilen 13 faktörden ikisine katıldıklarını 11’inde ise kararsız kaldıklarını belirtmiştir. Deneklerin katıldığı ve ortalaması en yüksek çıkan iki faktör, “Kendimi tarımsal konularda yetenekli görüyorum” ve “Ziraat fakültesinden mezun olmanın daha kolay olduğunu düşünüyorum” faktörleri olmuştur. Ortalaması en düşük çıkan üç faktör ise arkadaş çevresinin ziraat fakültelerine olumlu bakması, iş olanaklarının yeterli olduğunun düşünülmesi ve rehber öğretmenlerinin ziraat fakültelerine olumlu bakmasıdır. Burada vurgulanması gereken konu kararsızım denilen faktörlerden çok öğrencilerin “katılıyorum” dedikleri konulardır. Bu bağlamda ziraat fakültesini tercih edeceğini belirten öğrencilerin fakülte hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları ve bilinçli olarak bu fakülteyi tercih edecekleri söylenebilir.

Çizelge 1. Demografik Özellikler

Demografik Özellik	Sayı	Yüzde	Demografik Özellik	Sayı	Yüzde
Okul Türü			Anne Mesleği		
Düz lise	123	32.0	Ev hanımı	318	82.8
Meslek lisesi	83	21.6	Memur	37	9.6
Anadolu lisesi	133	34.6	İşçi	7	1.8
Fen lisesi	45	11.7	Serbest meslek	5	1.3
TOPLAM	384	100,0	Çiftçi	3	0.8
Sınava Gireceği Alan			Cevap vermeyen	14	3.6
Sayısal	285	74.2	TOPLAM	384	100,0
Eşit ağırlık	99	25.8	Dershaneye gidiyor mu?		
TOPLAM	384	100,0	Evet	314	81.8
Cinsiyet			Hayır	47	12.2
Erkek	196	51.0	Cevap vermeyen	23	6.0
Kız	188	49.0	TOPLAM	384	100,0
TOPLAM	384	100,0	Kay yıldır dershaneye gidiyor?		
Ailenin aylık geliri			1 yıl	106	27.6
1000 TL ve altı	107	27.9	2 yıl	67	14.4
1001-2000 TL	117	30.5	3 yıl	48	12.5
2001-3000 TL	43	11.2	4 ve daha çok	117	30.5
3001-4000 TL	22	5.7	Cevap vermeyen	46	12.0
... Cevap vermeyen	95	24.7	TOPLAM	384	100,0
TOPLAM	384	100,0	Ziraat Fakültelerinin eşit ağırlıkla öğrenci aldığını biliyor mu?		
Ailenin ikamet yeri			Evet	100	26.0
Köy	53	13.8	Hayır	258	67.2
Kasaba	28	7.3	Cevap vermeyen	26	6.8
İlçe	27	7.0	TOPLAM	384	100,0
Şehir	257	66.9	Ziraat fakültesini tercih edecek mi?		
Büyük şehir	18	4.7	Evet	90	23.4
Cevap vermeyen	1	0.3	Hayır	279	72.4
TOPLAM	384	100,0	Cevap vermeyen	15	3.9
Baba Mesleği			TOPLAM	384	100,0
Çiftçi	47	12.7	Not ortalaması		
Memur	106	27.6	60 ve daha az	43	11.2
İşçi	80	20.8	61-70	85	22.1
Esnaf	79	20.6	71-80	112	29.2
Serbest meslek	44	11.5	81-90	56	14.2
İşsiz	8	2.1	90 ve üzeri	24	6.3
Cevap vermeyen	20	5.2	Cevap vermeyen	64	16.7
TOPLAM	384	100,0	TOPLAM	384	100,0

Çizelge 2. Ziraat Fakültesini Tercih Edilmemesinde Etkili Faktörler

Sıra	Faktör Adı	N	Ortalama	Standart Sapma
1	Özel sektörde çalışma alanlarının sınırlılığı	302	3.43	1.30
2	Ziraat mühendisliğinin düşük prestijli olması	300	3.43	1.32
3	Ziraat fakültesi mezunlarının iş bulma zorlukları	304	3.41	1.22
4	Maaşların diğer mühendislere göre düşük olması	303	3.39	1.24
5	Meslekte yükselme olanakları düşük	304	3.29	1.31
6	Ziraat mühendisliğinin çalışma koşulları ve yaptıkları işler konusunda bilgi sahibi değilim	293	3.27	1.38
7	Arkadaş çevrem ziraat fakültesine olumlu bakmıyor	301	3.13	1.45
8	Ailem ziraat fakültesine olumlu bakmıyor	297	3.12	1.44
9	KPSS atama puanının yüksek olduğunu düşünüyorum	306	3.06	1.27
10	Ziraat fakültelerinin tercih puanlarının düşük olması	298	3.05	1.42
11	Okul öğretmenlerim ziraat fakültesine olumlu bakmıyor	302	3.04	1.44
12	Dershane öğretmenlerim ziraat fakültesine olumlu bakmıyor	299	3.03	1.43
13	Yeteneklerimin ziraat mesleğine uygun olmadığını düşünüyorum	298	2.97	1.42
14	Rehber öğretmenlerim ziraat fakültesine olumlu bakmıyor	300	2.95	1.35
15	Tarım işleriyle uğraşmayı sevmiyorum	302	2.91	1.54

Çizelge 3. Ziraat Fakültesini Tercih Edilmesinde Etkili Faktörler

Sıra	Faktör Adı	N	Ortalama	Standart Sapma
1	Kendimi tarımsal konularda yetenekli hissediyorum	45	3.67	1.34
2	Ziraat fakültesinden mezun olmanın daha kolay olduğunu düşünüyorum	45	3.53	1.31
3	Tarımsal faaliyetleri seviyorum	46	3.43	1.57
4	Ziraat mühendisliğinin yüksek prestije sahip bir meslek olduğunu düşünüyorum	44	3.16	1.19
5	Özel sektörde de iş bulabileceğimi düşünüyorum	45	3.06	1.34
6	İş olanaklarının yeterli olduğunu düşünüyorum	47	2.93	1.23
7	Okul öğretmenlerim olumlu bakıyor	46	2.93	1.31
8	Rehber öğretmenlerim olumlu bakıyor	46	2.91	1.21
9	Akademik kariyer yapmanın kolay olduğunu düşünüyorum	41	2.87	1.40
10	Ziraat fakültesi tercihime ailem olumlu bakıyor	46	2.82	1.32
11	Arkadaş çevrem ziraat fakültesine olumlu bakıyor	45	2.75	1.29
12	İş olanaklarının yeterli olduğunu düşünüyorum	47	2.74	1.16
13	Rehber öğretmenlerim olumlu bakıyor	45	2.68	1.13

Araştırmanın dördüncü amacı seçilen demografik değişkenlerle ziraat fakültesini tercih etme değişkeni arasında olan bağıntı ve ilişkileri ortaya çıkarmak olup bu amaçla toplanan veriler Çizelge 4 ve Çizelge 5'te verilmiştir. Demografik değişkenlerden cinsiyet okul türü ve öğrencinin sınava gireceği alan ile ziraat fakültesini tercih etme durumu arasında herhangi bir bağıntı olup olmadığını test etmek amacıyla Ki-kare bağımsızlık testi kullanılmıştır (Çizelge 4). Çizelgeden ziraat fakültesini tercih etme ile okul türü arasında istatistiksel anlamda önemli bir bağıntı olduğu görülmektedir ($X^2=31.77$; $p=0.01$). Ziraat fakültesini tercih edeceklerini belirten öğrencilerin %47.8'i düz lisede okurken %31.1'i meslek lisesinde ve %21.1'i de Anadolu lisesi ve fen liselerinde okumaktadır. Diğer taraftan ziraat fakültesini tercih etmeyeceklerini belirten öğrencilerde düz lisede okuma oranı %27.6, meslek lisesinde %17.2 ve Anadolu ve fen lisesinde okuma oranı ise %55.2 olmuştur. Bu bağıntının doğası şöyle yorumlanmaktadır. Ziraat fakültesini tercih etme durumu okul türünden bağımsız değildir. Şöyleki; düz liselerde oran istatistiksel olarak daha yüksekken Anadolu ve Fen liselerinde daha düşük olmaktadır. Ziraat fakültelerini tercih etme ile cinsiyet ve sınava girilecek alan değişkenleri arasında ise istatistiksel anlamda önemli sayılacak bir bağıntı yoktur.

Demografik değişkenlerden not ortalaması, dershaneye devam edilen yıl sayısı ve ailenin aylık ortalama gelir miktarı ile ziraat fakültesini tercih etme durumu arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını kontrol etmek amacıyla Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır (Çizelge 5). Korelasyon katsayısının yorumlanmasında Çizelge 4' esas alınmıştır. Buna göre öğrencilerin ziraat fakültesini tercih etme durumu ile öğrencilerin not ortalaması ve dershaneye devam ettikleri yıl sayısı arasında istatistiksel olarak önemli olan düşük düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişkilerin doğası şöyle yo-

rumlanmaktadır: Öğrencilerin not ortalamaları yükseldikçe ziraat fakültesini tercih etme düzeyi azalmaktadır. Yani ziraat fakültesini daha düşük not ortalamasına sahip öğrenciler tercih etmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin dershaneye devam ettikleri yıl sayısı arttıkça ziraat fakültesini tercih etme oranı da azalmaktadır. Diğer taraftan ailelerin gelir düzeyi ile öğrencilerin ziraat fakültesini tercih etme durumu arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 4. Korelasyon katsayı sınırları ve yorumları

Korelasyon katsayısı (r)	Yorumlanması
0.01-0.09	Çok düşük (ihmal edilebilir ilişki)
0.10-0.29	Düşük düzeyde ilişki
0.30-0.49	Orta düzeyde ilişki
0.50-0.69	Yüksek düzeyde ilişki
0.70-0.89	Çok yüksek düzeyde ilişki
0.90+	Mükemmele yakın ilişki

Kaynak: David De Vaus, Surveys in Social Research, 5th edition, 2002.

Çizelge 4.Ziraat Fakültesini tercih etme durumu ile bazı demografik değişkenler arasındaki bağıntılar

Değişken	Tercih edecek		Tercih etmeyecek		X ²	P
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Cinsiyet						
Erkek	37	41.6	145	52.9	3.46	0.63
Kız	52	58.4	129	47.1		
TOPLAM	89	100.0	274	100.0		
Okul türü						
Düz lise	43	47.8	77	27.6	31.77	0.01
Meslek lisesi	28	31.1	48	17.2		
Anadolu lisesi + Fen lisesi	19	21.1	154	55.2		
TOPLAM	90	100.0	279	100.0		
Sınava gireceği alan						
Sayısal	64	71.1	212	76.0	0.858	0.35
Eşit ağırlık	26	28.9	67	24.0		
TOPLAM	90	100.0	279	100.0		

Çizelge 6. Ziraat fakültesini tercih etme durumu ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Değişken	N	R	P
Not ortalaması	369	-0.156	0.009
Dershaneye devam ettiği yıl sayısı	319	-0.197	0.001
Ailenin aylık ortalama geliri	277	-0.050	0.412

4. Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin ziraat fakültelerini nasıl algıladıkları ve bu algılamalara ne gibi faktörler hangi düzeyde etkili olduğunu ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Araştırma dört temel amaç üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla amaçla orantılı olarak araştırmayı dört farklı kategoride ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi; deneklerin demografik özelliklerinin belirlenmesi: Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası da 2000 TL'nin altında bir gelire sahiptir. Ailelerin büyük çoğunluğu şehirde ikamet etmektedir. Öğrencilerin babaları ağırlıklı olarak memur, işçi ve esnaf; anneleri ise ev hanımıdır. Öğrencilerin önemli bir çoğunluğu dershaneye gitmiş olup yaklaşık dörtte üçü bir yıldan daha fazla bir süre ile dershaneye gitmiştir. Ziraat fakültelerinin eşit ağırlık puanıyla da öğrenci aldığı bilinenlerin oranı oldukça düşüktür. Yine lisans yerleştirme sınavında ziraat fakültesini tercih edeceğini söyleyenlerin oranı da oldukça düşüktür. Son olarak öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin not ortalaması 60 ile 90 arasında değişmektedir.

İkincisi; deneklerin ziraat fakültesini tercih etmemesi üzerine etkili olan faktörlerin belirlenmesi: Ortalaması en yüksek çıkan üç faktör, ziraat mühendislerinin özel sektörde çalışma olanaklarının sınırlılığı, prestiji düşük bir meslek olarak görülmesi ve iş bulma konusunda karşılaştıkları güçlüklerdir. Ancak bütün faktörlerin "Kararsızım" kategorisinde çıkması öğrencileri ziraat fakültesini tercih etmemeye motive eden önemli bir faktörün olmadığını göstermektedir. Ayrıca anket dışında okul öğretmenleri, dersane öğretmenleri ve velilerle yaptığımız görüşmeler neticesinde onların öğrencilerden pek farklı düşünmediği ortaya çıkmaktadır. Özellikle velilerde negatif bir tutum sergilerken, öğretmenlerin kararsız bir yapıya sahip oldukları gözlemlenmektedir. Rehber öğretmenlerin ise veliler ve diğer öğretmenlere göre daha ılımlı olduğu göze çarpmaktadır. Fakat onlarda Ziraat fakültelerinin iş ve çalışma imkanları hakkında net bir bilgiye sahip

olmadıkları göze çarpmaktadır.

Üçüncüsü: deneklerin ziraat fakültesini tercih etmesi üzerine etkili olan faktörlerin belirlenmesi: Deneklerin katıldığı ve ortalaması en yüksek çıkan iki faktör, “Kendimi tarımsal konularda yetenekli görüyorum” ve “Ziraat fakültesinden mezun olmanın daha kolay olduğunu düşünüyorum” faktörleri olmuştur. Burada vurgulanması gereken konu kararsızım denilen faktörlerden çok öğrencilerin “katılıyorum” dedikleri konulardır. Bu bağlamda ziraat fakültesini tercih edeceğini belirten öğrencilerin fakülte hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları ve bilinçli olarak bu fakülteyi tercih edecekleri söylenebilir.

Dördüncüsü ise; seçilen demografik değişkenlerle ziraat fakültesini tercih etme değişkeni arasında olası bağıntı ve ilişkilerin ortaya çıkarılması: Ziraat fakültesini tercih etme durumu okul türünden bağımsız değildir. Yani düz liselerde oran istatistiksel olarak da yüksekken Anadolu ve Fen liselerinde daha düşük olmaktadır. Buna göre öğrencilerin ziraat fakültesini tercih etme durumu ile öğrencilerin not ortalaması ve dershaneye devam ettikleri yıl sayısı arasında istatistiksel olarak önemli olan düşük düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişkileri şu şekilde yorumlayabiliriz: Öğrencilerin not ortalamaları yükseldikçe ziraat fakültesini tercih etme düzeyi azalmaktadır. Yani ziraat fakültesini daha düşük not ortalamasına sahip öğrenciler tercih etmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin dershaneye devam ettikleri yıl sayısı arttıkça ziraat fakültesini tercih etme oranı da azalmaktadır.

Bu sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunabiliriz:

1. Ziraat mühendislerinin çalışma alanları hakkında bilgi vermek. Ziraat fakültesi mezunları devletin hangi kademelerinde çalıştığı, özel sektörde ki çalışma alanları nelerdir. Maaşlarının ve çalışma koşullarının diğer mühendislik alanlarından pekte farklı olmadığını,

2. Ziraat fakültelerinin alt dalları hakkında bilgi vermek ve bu bölümlerin hangi puan türünden öğrenci aldığını,

3. Ziraat fakültelerinin ders içeriği ve derslerin zorluk derecesinin nasıl olduğu,

4. Ziraat mühendisliğinin devlete atanma durumu açısından kontenjanlarının diğer mühendislik alanlarından fazla olduğunu, KPSS puanları diğer mühendislik alanlarından çok daha düşük olduğu ve devlette çalışma koşulları hakkında diğer mühendislik alanlarından bir farkı olmadığını,

5. Ziraat fakültesinin yurtiçi ve yurtdışı akademik kariyer imkanları hakkında bilgi vermek. Akademik kariyer yapmak için gereken puanlar sağlandığında Ziraat mühendisliğinde kariyer yapmanın daha kolay olduğunu,

6. Geçmiş yıllarda Ziraat mühendislerinin hangi kurumlara, hangi pozisyonda, ne sayıda yerleştiği; bu kurumlara yerleşmek için ne gibi şartlar gerektiği,

7. Bu saydığımız konular hakkında aile, okul ve dersane rehber öğretmenlerini bilgilendirmek. Bu bilgilendirme işlemleri; öğrencilere yönelik tanıtım broşürleri, başarı düzeyi yüksek liselere yönelik ziraat fakültelerini tanıtıcı seminer düzenlemek, illerde gerek dersane gerekse okul rehber öğretmenlerine yönelik yukarıda saymış olduğumuz konularla ilgili bilgilendirme semineri yapmak, ziraat fakültesini tanıtmak amacıyla liselerden üniversiteler tanıtıcı geziler düzenlemek, ziraat mühendisliği mezunu kariyer sahibi kişilerle görüşmeler yapmak ve bu görüşmelerle elde edilen bilgi, video v-s verileri broşür ve seminerlerde kullanmak, üniversitedeki hocaların liselerde yapılan kariyer günlerine katılması gibi birçok yolla Ziraat fakültelerinin tanıtımını yapmak mümkündür. Özellikle tercih konusunda hem okullarda hem de dersanelerde rehber öğretmenler büyük bir öneme sahiptirler. Bu noktada yapılacak tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarında rehber öğretmenlere ağırlık vermek ve gerekirse Ram’larla işbirliği içerisinde öğrencilerin tercihini yönlendirmek açısından çok faydalı olacaktır.

Araştırmadan da anlaşılacağı üzere Ziraat fakültelerine yönelik tercihte motive edici faktörlerin yetersizliği büyük bir kararsızlık olarak ankete yansımakta, olumsuz motive edici faktörlerin öğrenciler üzerinde ağırlık bulması ise öğrencilerin Ziraat fakültelerini tercih etmesini olumsuz olarak etkilemektedir. Yeteri kadar bilgilendirme ve tanıtım yapıldığı takdirde Ziraat fakülteleri hakkındaki negatif motivasyonların pozitifize edileceği, ve kararsızlığın ortadan kalkacağı ümidindeyiz.

Kaynaklar

ADIGÜZEL, O., 2008, Türkiye’de Gençlerin Kariyer Planlamasını Etkileyen Faktörler. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,

AKDEMİR, Ç. (1987) Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerinin Meslek Seçimine Etkisi, Bilim Uzmanlığı Tezi (yayımlanmamış), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

AYTEKİN, A., 2005, Meslek Seçimini Etkileyen Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörler Isparta Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi , 12-23.

BAYRAKTAR, M. . 2009, Lise Son Sınıf Öğrencilerin Değer Tercihleri ve Meslek Tercihleri Arasındaki İlişki. İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

BARLETT J. E., KOTRLİC, J.W., HİGGINS, C. C. 2001. Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research. Information Technology, Learning, and Performance Journal. 19(1): 43-50.

BEKLEVİŞ, F., 2007, Öğrencilerin Mesleki İlgi Alanları ve Ailenin Meslek Seçimine Etkisi. Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CAN, G., 2006, Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara, Pegem Yayınları.

- ÇAKAR, S. (1999) Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 97 s.,
- COCHRAN, W. G. (1977). Sampling techniques (3rd ed.).New York: John Wiley & Sons.
- De Vaus, D. 2002. Surveys in Social Research. 5th edition. Allen & Unwin.
- ÖZCAN, A. O., 1985, Ülkemiz İçin İsbetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- ÖZSOY, O., 2002, Değişen Dünyada Meslek Seçimi: Geleceğin Meslekleri. İstanbul, Hayat Yayıncılık.
- ŞAHİN, M., 1997, Türkiye’de Aile ve Okulun Meslek Seçimine Etkileri. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı - Sosyal Değişme AnaBilim Dalı.
- ÜZER, A. S., 1987, Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Programlarını Tercihleri İle Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. Ankara, Hacettepe Üniversitesi yayınlanmamış Doktora Tezi.
- VURUCU, F., 2010, Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği Ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler.
- ÖSYM Ortaöğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları,
ÖSYM Yayınları (Ziraat fakültesi puanları)
ÖSYM Ortaöğretim Kurumlarına Göre KPSS Sınavı Sonuçları,
ÖSYM Yayınları (Kamu kurumlarına Ziraat Mühendisliği atama puanları)